

Pintures rupestres i *graffitis*: tan lluny i tan a prop

Educació secundària | Guia de l'educador/a

Quadre resum:

1. Treball col·lectiu. Hi ha punts de coincidència entre les pintures prehistòriques i els graffitis?
2. Treball per grups. Una mirada als graffitis
3. Treball per grups. Una mirada a les pintures del Cogul
4. Treball col·lectiu de síntesi. La nostra pròpia mirada

Duració aproximada: 2 hores

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

INSITU
PATRIMONI I TURISME

En aquesta activitat treballarem de manera conjunta les pintures rupestres prehistòriques i els graffitis actuals. És una proposta temàtica arriscada, donat l'inicial rebuig que poden generar els graffitis, per tant és molt important mantenir constantment l'equilibri entre totes dues manifestacions. No es tracta de comparar-les a nivell tècnic o de significat, sinó d'entendre-les com a expressions de l'ésser humà; una necessitat inherent que ha estat plasmada de diferents formes segons l'època històrica. És important, també, no caure en la banalització de l'art rupestre ni del graffiti, donant a entendre que "tot s'hi val". Les pintures rupestres i els graffitis han de servir de punt de partida per a la reflexió i el diàleg, han de ser les eines que permetin als alumnes anar més enllà de les manifestacions en sí mateixes.

Per portar a terme l'activitat seguirem la metodologia d'Estratègies de Pensament Visual (EPV, o VTS per les seves sigles en anglès), desenvolupada als Estats Units per Abigail Housen i Philip Yenawinefa més de vint anys.

Què és la metodologia d'Estratègies de Pensament Visual?

La metodologia VTS dóna prioritat a l'observació i al diàleg davant les obres. Mitjançant l'anàlisi dels elements que hi són presents i els comentaris que van sorgint, es construeix coneixement col·lectiu relacionat directament amb els interessos i el nivell del grup. Per tant, és un mètode d'ensenyament i aprenentatge que:

- Està basat en l'estudiant perquè és a partir de les seves observacions, nivell cognitiu i interessos que es construeix el discurs sobre el que estan veient;
- Es construeix a partir del debat compartit gràcies a la tasca de l'educador, que es converteix en moderador dels comentaris dels infants, a partir de plantejar-los unes preguntes obertes que fomenten del debat. L'educador parafraseja aquestes opinions per enriquir vocabulari i ampliar la informació, i les vincula per tal de fer evident el contingut construït pels nens
- És un debat a partir de l'observació de l'obra perquè constantment se'ls demana que busquin en l'obra l'evidència als seus comentaris: per una banda se'ls acostuma a fonamentar les seves opinions i per l'altra es manté la conversa centrada en l'obra d'art.

☞ [Blog del Museu Picasso de Barcelona](#)

☞ [VTS Home](#)

☞ [Art Teaching Museum](#)

L'educador/a canvia el seu paper radicalment, i passa a ser moderador/a: ja no transmet els continguts de manera lineal sinó que rep els continguts que generen els alumnes amb la seva observació, establint-se una co-creació de continguts.

1. TREBALL COL·LECTIU. HI HA PUNTS DE COINCIDÈNCIA ENTRE LES PINTURES PREHISTÒRIQUES I ELS GRAFFITIS?

La primera activitat serà una reflexió i debat general sobre les pintures rupestres i els graffitis. Aquesta activitat és fonamental, ja que a més de fomentar la interacció dels alumnes, permet veure quins coneixements i concepcions tenen sobre l'art rupestre i els graffitis.

☞ Materials: imatges dels graffitis i de les pintures del Cogul

☞ Temps estimat: 15-20 minuts

Col·locació del material. Les cinc imatges dels graffitis i un parell d'imatges de les pintures del Cogul es col·locaran sobre una taula, i els alumnes se situaran al voltant d'aquesta de manera que tots les vegin adequadament.

Preguntes inicials. L'activitat començarà amb tres preguntes clau (deixar temps suficient entre les preguntes, no fer-les seguides al principi):

- Què està passant a les imatges?
- Què et fa pensar això?
- Què més està passant?

Els alumnes desconeixen completament el context dels graffitis, fet que donarà peu a interpretacions i opinions molt variades. És important que els alumnes justifiquin sempre el que diuen amb el que veuen a les imatges.

Preguntes específiques. Després de les preguntes inicials, es formularan altres preguntes més específiques. Tot i ser específiques, fan referència al fenomen graffiti i a les pintures rupestres en general, en cap moment analitzen els exemples de manera individual (aquesta feina és posterior, i es farà en grup). No és obligatori formular totes les preguntes, ni tampoc treballar només sobre aquestes. Les pròpies respostes i inquietuds dels alumnes poden generar noves preguntes.

- Penseu que poden tenir alguna cosa a veure, les pintures rupestres i els graffitis? Trobeu alguna semblança entre totes dues manifestacions? I alguna diferència?
- Què us ve al cap quan veieu un graffiti? I una pintura rupestre? Amb què ho relacioneu?
- Creieu que les motivacions dels pintors de la Prehistòria van ser les mateixes que les de els autors i les autores dels graffitis?
- Què penseu que podrien significar les pintures rupestres prehistòriques? Poden tenir el mateix significat que un graffiti?

- On podem trobar pintures rupestres? I graffitis? Penseu que aquests llocs són casualitat o van ser (i són) escollits per alguna raó concreta?

Durant tota aquesta primera part de l'activitat no es donarà cap informació sobre els graffitis ni les pintures rupestres, les preguntes i el diàleg es basaran en allò que diguin els alumnes, i si es formulen noves preguntes, aquestes hauran de fer-los reflexionar sobre el que ells mateixos pensen.

Pintures rupestres	Graffitis
Han perdurat mil·lenis Art parietal (parets de coves i abrics). Troblem també altres expressions a objectes mobles.	És un art efímer Troblem graffitis als murs, però també a altres espais públics (mobiliari urbà, mitjans de transport...)
Autor/a anònim/a	El graffiter sempre signa la seva obra. El reconeixement és important, tant a nivell individual com a nivell de grup
El lloc escollit no és casual, té una forta significació pel grup que les realitza	El lloc escollit no és casual, delimita el terreny de la banda o busca promoció, és una apropiació de l'espai públic.
És una expressió plàstica de la manera d'entendre el món de les societats que les creen	És una forma d'expressió d'un grup concret, que reacciona amb el graffiti davant allò que està establert

Alguns punts claus sobre els graffitis:

- L'origen del graffiti actual cal buscar-lo a la dècada de 1960, quan joves dels suburbis novaiorquesos comencen a escriure el seu nom (*tag*) i el número del carrer on vivien als murs, i després, als vagons de metro. Existeixen alguns exemples anteriors, però és a Nova York on el graffiti proliferarà. Aquesta pràctica s'estén ràpidament per altres ciutats d'Estats Units, marcades per les revoltes urbanes, la crisi industrial, un atur molt elevat, allaus migratoris. Durant la dècada de 1980 s'estendrà també per tota Europa de la mà del Hip-hop, un moviment que va trobar en la música, la dansa i la pintura els seus trets d'identitat.
- El terme "graffiti" és molt ambigu, i s'empra per denominar molts exemples que no serien estrictament graffitis. Prové del llatí, i ja des de l'antiguitat s'empra per designar inscripcions o grafits comuns fets a les parets, com els que trobem a Pompeia o els grafits medievals. En l'actualitat, l'Art Urbà o Street Art incorpora moltes tècniques, com ara els *stencils* (o plantilles, que permeten pintar amb aerosols de manera ràpida), l'*sticking* (o enganxines fotoimpresses) o la intervenció urbana, que juga amb l'alteració dels elements del paisatge urbà. De fet, alguns dels exemples que es treballaran no són estrictament graffitis.

- Els graffeters que segueixen l'estil sorgit la dècada de 1960 s'anomenen escriptors, ja que la seva activitat consistia en escriure la seva firma i que aquesta tingués la màxima visibilitat. La part artística de treballar els murs va arribar molt després, amb artistes que empenen els murs i els aerosols com a mitjà d'expressió, i busquen que la seva reivindicació s'entengui i la gent s'identifiqui amb ella.
- El concepte d'art associat al graffiti es molt subjectiu, ja que depèn del receptor. Alguns graffeters han evolucionat i s'han introduït dins el mercat de l'art oficial (no són poques les galeries i museus que exposen obres d'aquest tipus). D'altres, en canvi, rebutgen aquesta consideració del graffiti.
- El graffiti com a tal és un mitjà de comunicació, el que varia d'un graffiti a l'altre és el contingut i el que es vol transmetre. Per exemple, els graffitis hip-hop són principalment icònics i es redueixen a les firmes dels seus autors, mentre que altres els graffitis desenvolupats durant les revoltes del maig del 68 eren de caràcter lingüístic i tenien una forta càrrega política.
- Escriure el nom als murs simbolitza l'apropiació simbòlica de l'espai públic. En els inicis del graffiti, l'estil no era l'important, sinó el fet d'arribar més lluny que ningú, escriure allà on no havia arribat ningú, que el *tag* fos vist per tothom; en definitiva, de delimitar el territori. Davant l'allau de tags, sorgeix la necessitat de destacar i de que el propi nom no passi desapercebut, és llavors quan es comencen a crear lletres cada vegada més elaborades i sofisticades, fins i tot en alguns casos il·legibles.
- El graffiti s'ha caracteritzat sempre per ser un estil plàstic arriscat i temerari, els artistes del qual sempre han viscut al marge de la llei, no sent respectats fins fa poc temps ençà. El que diferencia als graffitis d'altres expressions artístiques és, precisament, que es realitzen en l'espai públic, que queda d'aquesta manera "expropiat". Sovint s'associa el graffiti amb decadència, manca de manteniment, abandó, marginació... Cada vegada més, però, des dels propis poders públics es veu un canvi de parer i s'estan trobant maneres de que els graffeters puguin expressar-se de manera consensuada. Això afavoreix també l'acceptació del graffiti per part de la societat, tot i que en alguns casos això s'ha vist com un intent dels poders públics de qui pot escriure i què és el que es pot escriure.

Grafit [probablement de l'it. graffito, íd.] Inscripció o dibuix traçats a la paret o damunt una superfície dura amb un instrument gràfic.

Es molt possible que, tractant-se d'un tema tant actual, algun alumne tingui molts coneixements sobre els graffitis i fins i tot en pinti. Si es dona aquest cas, s'han de saber aprofitar els seus coneixements (i per què no, crítiques) i incorporar-los per enriquir el debat.

2. TREBALL PER GRUPS. UNA MIRADA ALS GRAFFITIS

La classe es dividirà en cinc grups. Cada grup rebrà una imatge d'un *graffiti* actual que haurà d'interpretar seguint les preguntes i activitats recollides a la fitxa de treball, que aniran encaminades a reflexionar sobre el per què d'aquests *graffitis*, els seus possibles significats i en quin context han pogut ser creats. Els alumnes no tindran cap referència sobre els graffitis que treballaran, de manera que la seva interpretació estarà lliure de condicionants. Tots els graffitis inclouen una frase dels propis artistes per ajudar en la reflexió.

☞ Materials: imatges dels graffitis; fitxes de preguntes (una per grup), vídeo dels graffitis de Banksy

☞ Temps estimat: 30-40 min

- Reflexió en grup: màx. 10 min
- Posada en comú: 15-20 min
- Vídeo i debat: màx. 10 min

Preguntes:

- Observeu detingudament el vostre graffiti. Què hi veieu?
- Quin missatge creieu que transmet?
- Quina creieu que era la intenció de l'artista, en crear aquest graffiti?
- Penseu en algun graffiti que hagueu vist pel carrer. On era? S'assemblava al de la fotografia? Creieu que va ser pintat amb el mateix objectiu?

Després, es posaran en comú les diferents interpretacions que els alumnes hagin fet dels *graffitis*. Serà llavors quan s'introduirà informació específica sobre cada graffiti, i també sobre el graffiti en general, però sempre formulant preguntes de manera que els alumnes adquireixin nous coneixements mitjançant la reflexió.

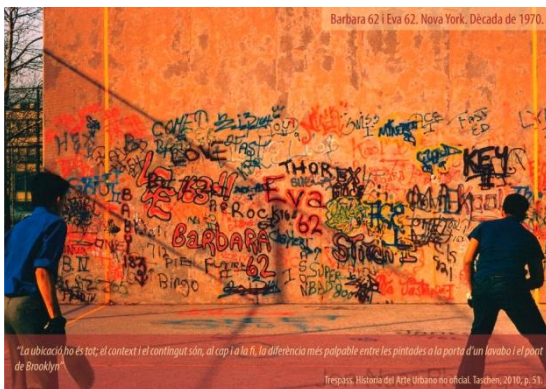
Graffitis treballats:

Banksy
Leake Street, Londres, 2008

- Informació sobre Banksy:
 - [Viquèdia](#)
 - [Smithsonian.com](#)
 - [Street Art Bio](#)
- Informació sobre el graffiti:
 - [Stencil Revolution](#)
 - [Digication](#)

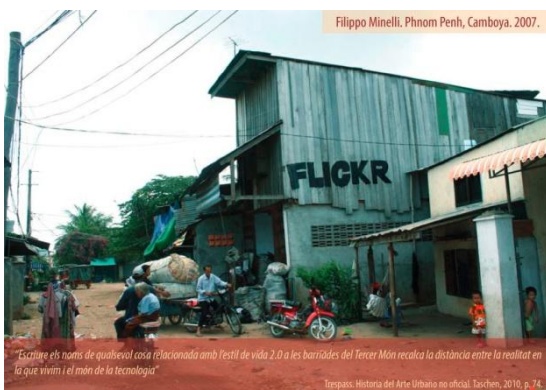
En aquest graffiti de Banksy hi ha dos elements força contrastats: unes pintures rupestres i un operari que les està netejant. Les pintures simbolitzen la nostra història i la nostra cultura, mentre que l'operari simbolitza el progrés i l'avenç tecnològic que, implacable, esborra qualsevol rastre del passat. A un altre nivell, aquest graffiti també es pot llegir com l'intent de la nostra societat d'esborrar tot allò que no volem veure, on trobem, entre altres coses, els graffitis.

Barbara 62 i Eva 62
Nova York, dècada de 1970

- Informació sobre Barbara 62 i Eva 62
[@149ST](#) [Papagaya](#)

Quan el fenomen graffiti encara estava a les seves beceroles, algunes dones van començar a destacar i a ser respectades en un món que era preminentment masculí. Dues d'aquelles dones van ser Barbara 62 i Eva 62, que acostumaven escriure juntes. Aquest graffiti representa, a més, el que va ser aquest moviment en els seus orígens: escriure el seu pseudònim per tot arreu amb l'objectiu de donar-se a conèixer.

Filippo Minelli
Cambòya, 2007

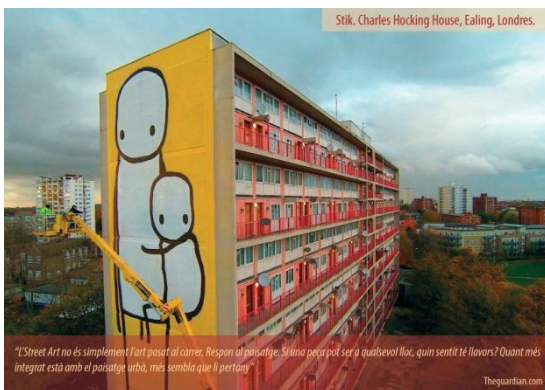
- Informació sobre Filippo Minelli

[Filippo Minelli Studio](#) [Widewalls](#)

- Informació sobre el graffiti

[Filippo Minelli Studio](#) [The New York Times](#)

Aquest graffiti s'inscriu dels el projecte *Contradictions*, amb el qual Filippo Minelli vol destacar la gran diferència existent entre la vida real i l'efímer món del *social media* escrivint el nom de xarxes socials i empreses de tecnologia en llocs econòmicament desenvolupats, subratllant la idealització implícita que hi ha en el fet de compartir i destacant la diferència entre el que decidim compartir sobre nosaltres i com és la realitat de veritat. El *social media* ens obliga cada vegada més a viure més allunyats de la realitat, en una mena de "món ideal".

Stik
Londres

- Informació sobre Stik

[Stik.org](#) [Wikipedia](#) [Stencil Revolution](#)

- Informació sobre el graffiti

[The Guardian](#)

Aquest graffiti s'inscriu dels el projecte *Contradictions*, amb el qual Filippo Minelli vol destacar la gran diferència existent entre la vida real i l'efímer món del *social media* escrivint el nom de xarxes socials i empreses de tecnologia en llocs econòmicament desenvolupats, subratllant la idealització implícita que hi ha en el fet de compartir i destacant la diferència entre el que decidim compartir sobre nosaltres i com és la realitat de veritat. El *social media* ens obliga cada vegada més a viure més allunyats de la realitat, en una mena de "món ideal".

**Miss Van
Barcelona**

- Informació sobre Miss Van

Missvan.org

[Viquipèdia](https://viquipedia.org/wiki/Miss_Van)

[StreetArt Bio](http://StreetArtBio.com)

[Wide Walls](http://WideWalls.com)

Miss Van és el nom artístic de Vanessa Alice Bensimon, francesa de naixement i que actualment viu a Barcelona. És considerada com una de les precursors de l'Street Art femení, un àmbit majoritàriament masculí, i la seva obra ha evolucionat des dels murs dels carrers fins a les galeries d'art de tot el món. Quan va començar a pintar, en comptes de signar amb un pseudònim va escollir representar-se a través de les seves famoses Poupées, dones d'aparença sensual i fràgil però amb una gran força e intensitat en la mirada. Són representacions complexes amb les quals també defensa la dona tal com és, allunyada dels cànons estètics imperants.

Quan tots els grups hagin exposat la seva reflexió al voltant del graffiti, aquesta part finalitzarà amb la visualització d'un petit reportatge sobre els graffitis de Banksy del programa juvenil Info K, que recull alguns dels aspectes que s'han treballat sobre els graffitis, com ara el component d'il·legalitat, la voluntat de denúncia de molts graffitis i el llenguatge simbòlic que empren, o l'elecció acurada del lloc on realitzar-los. Després de veure el vídeo, els alumnes poden expressar el seu parer sobre el mateix així com les sensacions que els ha generat.

<http://www.ccma.cat/tv3/alcarta/els-graffitis-de-banksy/infok/video/5571780/>

3. TREBALL PER GRUPS. UNA MIRADA A LES PINTURES RUPESTRES

La dinàmica de treball amb les pintures rupestres serà la mateixa que amb els graffiti. Dividits en els mateixos grups, cada grup rebrà una còpia de les pintures del Cogul i les treballarà seguint les qüestions de la fitxa dels alumnes. Després, es posaran en comú les reflexions de tots els grups sobre les pintures.

☞ Materials: imatges de les pintures rupestres; fitxes de preguntes (una per grup), vídeo de les pintures del Cogul.

☞ Temps estimat: 30-40 min

- Reflexió en grup: màx. 10 min
- Posada en comú: 15-20 min
- Vídeo i debat: màx. 10 min

Preguntes:

- Observeu detingudament les pintures. Què hi veieu?
- Quin missatge creieu que transmet?
- Quina creieu que era la intenció dels pintors i pintores de la Prehistòria, en crear aquestes pintures?
- Recordeu haver vist altres pintures prehistòriques, en persona o en imatge? On eren? S'assemblaven a les del Cogul? Creieu que va ser pintades amb el mateix objectiu?

Per finalitzar aquesta part, es visualitzarà un vídeo de l'IPHES on es fa una reproducció de quan i com podrien haver estat fetes les pintures. Després de veure el vídeo, els alumnes poden expressar el seu parer sobre el mateix així com les sensacions que els ha generat.

<https://www.youtube.com/watch?v=cC2rNsquWdK>

Al llarg d'aquestes tres primeres activitats s'anirà construint el context de les pintures rupestres i dels graffitis a mesura que els alumnes vagin fent les seves reflexions sobre aquests dos fenòmens. En ambdós casos, els autors tenen com a objectiu transmetre un missatge, com qualsevol sistema de comunicació, i no una lectura purament d'art per art. Però en aquest missatge hi ha una diferència molt important entre graffiti i rupestre. El graffiti envia un missatge de protesta o de denúncia i per tant en contra sovint dels canons establerts de la societat actual. En canvi en les pintures rupestres el missatge estaria encaminat en favor de la comunitat i suport o ritual o aprenentatge de les seves activitats. És molt important fer èmfasi en aquesta dualitat per tal de no portar a errors. S'ha de destacar, però, que possiblement mai podrem acabar de saber què signifiquen exactament les pintures ja que ens falten les claus socials i culturals de l'entorn en què van ser creades.

4. TREBALL DE SÍNTESI PER GRUPS. LA NOSTRA PRÒPIA MIRADA

L'activitat finalitzarà amb la realització d'una composició per part dels alumnes sobre un DIN A3. Dividits en els mateixos grups que en les activitats anteriors, cada grup haurà de treballar per tal d'arribar a un consens i trobar un tema que els interessi representar, així com els elements que millor el poden descriure. Aquesta és una activitat de síntesi, ja que igual que les pintures rupestres i els graffitis, la seva obra serà un reflex de les seves emocions i de la seva manera d'entendre el món; en definitiva, un reflex del context en el que viuen. En acabar, hauran d'explicar a la resta de companys el perquè de la seva composició.

- ☞ Materials: full DIN-A3 i retoladors/llapis de colors (un per grup)
- ☞ Temps estimat: 30 min
 - Treball en grup: màx. 15 min
 - Posada en comú: màx. 15 min